

Дело C-244/20**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване:**

8 юни 2020 г.

Запитваща юрисдикция:

Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (Испания)

Дата на акта за преюдициално запитване:

28 май 2020 г.

Жалбоподател:

F.C.I.

Отвeтник:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (Национален социалноосигурителен институт, Испания) (INSS)

Предмет на главното производство

Въззивна жалба, подадена от FCI (наричана по-нататък „жалбоподателката“) срещу решение на Juzgado de lo Social n.º 1 de Reus (Съд по социалноправни спорове № 1 в Реус, Испания) от 12 декември 2018 г., с което се отхвърля нейното искане за отпускане на наследствена пенсия вследствие на смъртта на лицето, с което е живяла във фактическо съпружеско съжителство.

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Да се определи съответствието с правото на Съюза на положение, при което вследствие на решение на Tribunal Constitucional (Конституционен съд, Испания) и на последвалата в резултат на това решение законодателна реформа се отказва правото на наследствена пенсия или се затруднява значително достъпа до такава на преживели партньори от фактическо съпружеско съжителство с местопребиваване в Каталуния, поради неспазване на формално изискване.

Преюдициални въпроси

1. Трябва ли да бъде обявен за невалиден, или да се счита за такъв, член 3, параграф 2 от Директива 79/7 от 19 декември 1978 година относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване, според който от обхвата на Директивата се изключват пенсиите на преживял съпруг/а и семейните добавки, поради това че противоречи на основен принцип в правото на Европейския съюз, какъвто е принципът на равенството между мъжете и жените, прогласен за основополагаща ценност на Европейския съюз в членове 2 и 3 от Договора за Европейския съюз, в член 19 от Договора за функционирането на Европейския съюз и за основно право в член 21, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз, както и в много старата и утвърдена практика на Съда?

2. Трябва ли член 6 от Договора за Европейския съюз и член 17, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз да се тълкуват в светлината на член 1 от Допълнителен протокол № 1 към Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 година в смисъл, че не допускат национална мярка като разглежданата по главното производство — произтичаща от решение № 40/2014 от 11 март на Tribunal Constitucional (Конституционен съд, Испания), тълкуващата го национална съдебна практика и законодателната реформа, която го въвежда в изпълнение — която на практика и като се има предвид общото непознаване на изискването за формализиране и липсата на преходен период с оглед на неговото изпълнение, е направила невъзможен в началната фаза и е затруднила изключително много впоследствие достъпа до наследствена пенсия, произтичаща от фактическо съпругеско съжителство, регламентирана в Código Civil Catalán (Граждански кодекс на Каталуния)?

3. Трябва ли такъв основен принцип в правото на Европейския съюз, какъвто е принципът на равенството между мъжете и жените, залегнал като основополагаща ценност в членове 2 и 3 от Договора за Европейския съюз, и забраната на дискриминация, основана на пола, призната за основно право в член 21 от Хартата на основните права на Европейския съюз, във връзка с член 14 от Европейската конвенция за правата на човека, да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална мярка като разглежданата по главното производство — произтичаща от решение № 40/2014 от 11 март на Tribunal Constitucional, тълкуващата го национална съдебна практика и законодателната реформа, която го въвежда в изпълнение) — която на практика и като се има предвид общото непознаване на изискването за формализиране и липсата на преходен период с оглед на неговото изпълнение, е направила невъзможен в началната фаза и е затруднила изключително много впоследствие достъпа до наследствена пенсия, произтичаща от фактическо съпругеско съжителство, регламентирана в

Código Civil Catalán, поставяйки в неблагоприятно положение много по-голям процент жени, отколкото мъже?

4. Трябва ли забраната на дискриминация поради „рождение“ или евентуално „принадлежност към национално малцинство“ като причини или „основания“ за дискриминация, забранена от член 21, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз, във връзка с член 14 от Европейската конвенция за правата на човека, да се тълкува в смисъл, че не допуска национална мярка като разглежданата по главното производство — произтичаща от решение № 40/2014 от 11 март на Tribunal Constitucional, тълкуващата го национална съдебна практика и законодателната реформа, която го въвежда в изпълнение), която на практика и като се има предвид общото непознаване на изискването за формализиране и липсата на преходен период с оглед на неговото изпълнение, е направила невъзможен в началната фаза и е затруднила изключително много впоследствие достъпа до наследствена пенсия, произтичаща от фактическо съпружеско съжителство, регламентирана в Código Civil Catalán?

Разпоредби от правото на Съюза, на които се прави позоваване

Договор за Европейския съюз (ДЕС)

Член 2; член 3, параграф 3, втора алинея, и член 6.

Харта на основните права на Европейския съюз

Член 17, параграф 1; член 21, параграф 1; член 33, параграф 1; член 34, параграф 1, член 52, параграфи 1, 2, 3 и 7.

Разяснения относно Хартата на основните права: разяснения по член 17 и разяснения по член 21.

Директива 79/7/ЕИО на Съвета от 19 декември 1978 година относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване

Член 1; член 2; член 3, параграфи 1, 2 и 3; член 4 и член 5.

Разпоредби от националното право, на които се прави позоваване

Ley General de la Seguridad Social (Общ закон за социалното осигуряване) (в редакцията, изменена с Ley 40/2007 (Закон 40/2007) от 4 декември, в сила до отмяната ѝ с Real Decreto Legislativo 8/2015 (Кралски законодателен декрет 8/2015)

Член 174 — *Наследствена пенсия* — параграф 3.

Ley General de la Seguridad Social (Общ закон за социалното осигуряване) (в последната му действаща редакция, изменена с Real Decreto Legislativo 8/2015 (Кралски законодателен декрет 8/2015) от 30 октомври)

Член 221 — *Наследствена пенсия при фактическо съпружеско съжителство* — параграф 2.

„За целите на разпоредбите на този член, фактическо съпружеско съжителство е съжителство, създадено на основата на емоционална връзка, аналогична на съпружеската, от лица, за които няма пречка за встъпване в брак и нямат брачни отношения с друго лице и които могат да докажат със съответното удостоверение за вписване в регистъра на населението постоянно и ноторно съжителство непосредствено преди смъртта на наследодателя и с непрекъсната продължителност най-малко пет години.

Наличието на фактическо съпружеско съжителство се доказва с удостоверение за вписване в един от специалните регистри, съществуващи в автономните области или кметства по местопребиваване, или с официален документ, в който се констатира създаването на посоченото съжителство. Както вписването, така и оформянето на съответния официален документ следва да бъдат извършени най-малко две години преди датата на смъртта на праводателя“.

Código Civil Catalán (Граждански кодекс на Каталуния). Ley 25/2010, de 29 de julio, del libro segundo del Código Civil de Cataluña, relativo a la persona y la familia (Закон 25/2010 от 29 юли относно Гражданския кодекс на Каталуния, книга втора, за лицата и семейството)

Членове 231-1, параграф 1, 234-1 и 234-2.

Кратко представяне на фактите и на главното производство

- 1 Жалбоподателката е живяла на съпружески начала с партньора си JMPG (наричан по-нататък „праводателят“) в продължение на повече от двадесет години без прекъсване до неговата смърт. В резултат на съжителството имат две деца, родени на 9.05.1994 г. и на 3.08.1998 г., които са вписани в общата семейна книжка.
- 2 На 3 юли 2017 г. подават заявление за вписване на фактическото съпружеско съжителство в Регистъра на двойките постоянни партньори в Каталуния.
- 3 На 16 август 2017 г. праводателят почива, а жалбоподателката подава заявление за отпускане на наследствена пенсия, която ѝ е отказана от Instituto Nacional de la Seguridad Social (Национален социалноосигурителен институт) (наричан по-нататък „INSS“) с решение от 25 октомври 2017 г. поради неспазване на две изисквания, а именно: не е доказано съпружеско съжителство в продължение на най-малко пет години и фактическото

съпругеско съжителство не е формализирано две години преди датата на смъртта. С окончателно решение от 6 февруари 2018 г. INSS се произнася по подадената от жалбоподателката жалба по административен ред, като потвърждава предишното решение.

- 4 Жалбоподателката подава жалба пред Juzgado de lo Social n.º 1 de Reus (Съд по социалноправни спорове № 1 в Реус, Испания), която е отхвърлена с решение от 12 декември 2018 г. с мотива, че макар да е доказано постоянно и ноторно съжителство на партньорите в двойката, не е изпълнено изискването за формално учредяване на фактическото съпругеско съжителство две години преди датата на смъртта.
- 5 И двамата партньори от фактическото съпругеско съжителство са имали преди това брак с други лица. Бракът на жалбоподателката е прекратен поради смъртта на съпруга ѝ на 3.05.2014 г. По отношение на брака на праводателя е постановена законна раздяла на 7.05.1984 г., като няма данни бракът да е разтрогнат към настоящия момент.
- 6 Жалбоподателката подава въззивна жалба срещу решението на Juzgado de lo Social пред запитващата юрисдикция.

Основни доводи на страните в главното производство

- 7 В съответните писмени становища, представени при разглеждането от запитващата юрисдикция на доводите по отношение на евентуалното отправяне на преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз жалбоподателката изразява съгласие, докато INSS е против, тъй като счита, че не са възникнали твърдените дискриминационни последици.

Кратко представяне на основанията за преюдициалното запитване

- 8 Ley 40/2007 de 4 de diciembre, de medidas en materia de Seguridad Social (Закон 40/2007 от 4 декември относно мерките в областта на социалното осигуряване) променя текста на член 174 от Ley General de la Seguridad Social (Общ закон за социалното осигуряване) (наричан по-нататък „LGSS“), като определя в параграф 3 условията за достъп до наследствена пенсия на партньори от т.нар. „фактическо съпругеско съжителство“, която дотогава е била запазена за брачните съюзи, при условие че отговарят на изискванията, свързани с внасянето на вноски в социалноосигурителната система, и на едно допълнително изискване за финансова зависимост на преживялото лице по отношение на починалото. Според посочения параграф фактическо съпругеско съжителство е съжителство, „създадено на основата на емоционална връзка, аналогична на съпругеската, от лица, за които няма пречка за встъпване в брак и нямат брачни отношения с друго лице и които могат да докажат със съответното удостоверение за вписване в регистъра на населението постоянно и ноторно съжителство непосредствено преди

смъртта на праводателя и с непрекъсната продължителност най-малко пет години”.

- 9 Самият параграф 3 на член 174 предвижда, че „[н]аличието на фактическо съпружеско съжителство се доказва с удостоверение за вписване в един от специалните регистри, съществуващи в автономните области или кметства по местопребиваване, или с официален документ, в който е отразено създаването на посоченото съжителство [...] най-малко две години преди датата на смъртта на праводателя“. По-нататък се въвежда едно важно изключение чрез добавянето на **алинея пета** и последна в посочения параграф, съгласно която *„в автономните области със собствено гражданско право, при спазване на предвиденото в предходния параграф изискване за съжителство, определянето на фактическото съпружеско съжителство и неговото удостоверяване се извършва в съответствие с разпоредбите на специалното им законодателство“*.
- 10 Исторически погледнато, Каталуния е територия, която винаги е имала собствено гражданско право, залегнало понастоящем в Código Civil de Cataluña (Граждански кодекс на Каталуния), чиито разпоредби се прилагат с предимство пред всяка друга норма, включително испанския Código Civil (Граждански кодекс). Фактическото съпружеско съжителство или фактическите брачни съюзи в Каталуния се уреждат от член 234 от каталунския Código Civil (Граждански кодекс). В член 234-1, озаглавен „Двойка постоянни партньори“, се предвижда, че „двама души, които съжителстват в общност на живота, аналогична на брачната, се считат за двойка постоянни партньори във всеки от следните случаи: а) ако съжителството продължава повече от две години без прекъсване; б) ако по време на съжителството партньорите имат общо дете, или с) ако формализират отношенията си с нотариален акт“. С други думи, за разлика от условията, определени в член 174, параграф 3 от LGSS, приложими в автономните области без собствено гражданско право, в Каталуния не се изисква формализиране на фактическото съпружеско съжителство чрез акт за неговото учредяване, а е достатъчно да се удостовери аналогично на брачния живот съжителство чрез всяко правно допустимо доказателствено средство. По каталунския гражданскоправен режим не се изисква и разтрогване на евентуалната предишна брачна връзка.
- 11 С решение от 11 март 2014 г., публикувано в Boletín Oficial del Estado (Държавен вестник) (BOE) от 10 април 2014 г. (наричано по-нататък „STC 40/2014“), Tribunal Constitucional (Конституционен съд, Испания) отменя, като обявява за противоконституционна, **пета алинея** на параграф 3 от цитирания по-горе член 174 от LGSS, която препраща, като изключение от общия режим, към специалното законодателство в автономните области със собствено гражданско право при определянето и удостоверяването на фактическото съпружеско партньорство, тъй като тази алинея предполага необосновано неравно третиране при уреждането на наследствената пенсия в зависимост от автономната област по местопребиваване на преживялото

лице. Tribunal Constitucional обявява посочената алинея за недействителна и противоконституционна с действие *ex nunc* за случаите, възникнали след датата на решението, или за производствата, в които все още не е постановено окончателно административно или съдебно решение. В това отношение STC 40/2014 е подписано с особено мнение от двама съдии от Tribunal Constitucional, които не считат, че е налице неравенство по отношение на достъпа до наследствена пенсия на партньори във фактическо съпружеско съжителство, а просто препращане към приложимия за тях правен статут според общината по регистрация.

12. Постановеното в диспозитива на решението довежда до установяването на административна и съдебна практика, по силата на която оттогава незабавно се въвежда изискването фактическото съпружеско съжителство да бъде вписано в регистър или нотариално учредено две години по-рано като формално изискване *ad solemnitatem*, включително в случаите, в които смъртта е настъпила преди решение STC 40/2014, но е водено производство, по което все още няма влязъл в сила съдебен акт.
13. От друга страна, законодателят е променил законовата разпоредба относно наследствената пенсия, за да премахне от правния ред отменената от Tribunal Constitucional алинея, едва година и половина след постановяването на STC 40/2014. Всъщност с Real Decreto Legislativo 8/2015 (Кралски законодателен декрет 8/2015) от 30 октомври се одобрява нов текст на LGSS, в чийто член 221, озаглавен „Наследствена пенсия при фактическо съпружеско съжителство“, на понятието за фактическо съпружеско съжителство се дава правно определение, идентично на това в предишния член 174, параграф 3 от LGSS, но без изключението, отнасящо се до автономните области със собствено гражданско право. Освен това регионалното правителство на Каталуния не реагира на новото положение до обнародването на Decreto ley 3/2015 (Декрет-закон 3/2015) от 6 октомври относно създаването на регистър на двойките постоянни партньори в Каталуния. Този регистър започва да функционира едва от 1 април 2017 г.
14. Нито STC 40/2014, нито законодателят определят преходен период за прилагането на посочената практика на Tribunal Constitucional и новото формално изискване за достъп до наследствена пенсия в Каталуния. Освен обнародването на посоченото решение в BOE от 10.04.2014 г., централната държавна администрация и регионалната администрация в Каталуния също не информират каталунското общество за необходимостта от вписване в регистър или нотариално учредяване, за да се запази очакването за достъп до наследствена пенсия в случай на смърт на един от партньорите във фактическото съпружеско съжителство.
15. Следователно новото положение, създадено от STC 40/2014, възпрепятства достъпа до наследствена пенсия, произтичаща от наличието на фактическо съпружеско съжителство в Каталуния, първоначално, предвид очевидната невъзможност да се удостовери вписването в регистър две години по-рано, а

впоследствие предполага по-голямо затрудняване на достъпа до посоченото обезщетение поради изложените причини. В самия преамбюл на каталунския Decreto ley 3/2015, в който е уреден регистърът на двойките постоянни партньори, се признава, че „спешната и извънредна необходимост от предлаганата правна уредба се налага от положението на неравенство, в което се намират двойките постоянни партньори, за които се прилагат разпоредбите на Código Civil de Cataluña (Граждански кодекс на Каталуния), в сравнение с положението на двойките в останалите територии на испанската държава, в които е регламентиран споменатият регистър, поради което такива двойки разполагат със средство за удостоверяване на своето съществуване“.

- 16 От друга страна, както в Каталуния, така и в останалата част на Испания, наследствената пенсия, независимо дали произтича от брачна връзка или от фактическо съпружеско съжителство, е подчертано „феминизирано“ обезщетение, т.е. получаващите я лица от женски пол са над 90 %. Това е статистически факт, който не е оспорен в главното производство и който се обяснява с традиционното разпределение на задачите в домакинствата.
- 17 В обобщение, в годините непосредствено след STC 40/2014 броят на новите получатели на наследствена пенсия, произтичаща от фактическо съпружеско съжителство, е намалял наполовина в Каталуния — спад, какъвто не се наблюдава в испанската държава като цяло.
- 18 След като регулаторната рамка на този вид наследствена пенсия е съществено изменена от Tribunal Constitucional, действал като „негативен законодател“ в Каталуния, но също така и в Арагон и Навара, достъпът до наследствена пенсия се ограничава до „законното съжителство“, разбирано като „формализирано фактическо съпружеско съжителство“, поради това, че е изпълнено посоченото формално изискване за регистрация или нотариално учредяване. При стриктно прилагане на диспозитива на STC 40/2014 и на временното действие на обявяването на противоконституционност, запитващата юрисдикция отказва, спазвайки императивното изискване на закона, да признае наследствена пенсия, произтичаща от фактическо съпружеско съжителство, ако не се удостовери спазването на формалното изискване за вписване в регистъра или нотариално учредяване, дори когато става въпрос за смърт, настъпила преди обнародването на посоченото решение (когато по съответното производство няма влязло в сила решение). От 39 постановени решения 36 се отнасят до производства, в които заявителят е жена, като отражение на „феминизирания“ характер на едно обезщетение, което е основано освен това и на предпоставка за финансова зависимост.
- 19 Въпреки че законът изключва възможността за гъвкаво, казуистично прилагане на временното действие на обявяването в STC 40/2014 на противоконституционност и недействителност (що се отнася до необходимостта от регистрация или нотариално учредяване на фактическото

съпругеско съжителство две години преди настъпването на смъртта), запитващата юрисдикция изпитва съмнения дали предизвиканите в Каталуния значителни затруднения за достъп до въпросната наследствена пенсия поради описаните обстоятелства, а именно липса на преходен период на адаптиране към новото законово изискване, неинформиране на гражданите и забавяне в провеждането на законодателната реформа и в създаването на регистър на двойките във фактическо съпругеско съжителство, поражда положение на неравенство с очевидно въздействие върху определен пол, което противоречи на правото на Европейския съюз.

- 20 Всъщност, докато в останалата част на испанската държава двойките във фактическо съпругеско съжителство са запознати от 1 януари 2008 г., че по силата на Закон 40/2007, с който се въвежда обезщетението, е необходимо да се регистрират или да се учредят нотариално, за да могат да получат достъп до наследствена пенсия, в Каталуния се поражда оправдани правни очаквания, че такова изискване не е необходимо, като се има предвид препращането в LGSS към каталунското специално законодателство. По този начин, с оглед на фактите в главното производство запитващата юрисдикция счита, че жалбоподателката и праводателят са щели да формализират отношенията си, ако са били своевременно запознати, че това е абсолютно необходимо за получаването на достъп до наследствена пенсия. Те извършват процедурата през юли 2017 г. след създаването на Регистър на двойките постоянни партньори в Каталуния.
- 21 Подобно ограничаване на достъпа до пенсия, с последващото нереализиране на очакването за основана на вноски пенсия, която има характер на социално подпомагане, би могло в съответствие с практиката на Съда на Европейския съюз (наричан по-нататък „Съдът“) да се приеме като съставляващо непряка дискриминация, тъй като, макар и формулирано неутрално, поставя в неблагоприятно положение много по-голям брой жени, отколкото мъже (вж. решение от 20 октомври 2011 г., Brachner, C-123/10, т. 56 и 70; също така, решения от 22 ноември 2012 г., Elbal Moreno, C-385/11, т. 29, и от 9 ноември 2017 г., Espadas Recio, C-98/15, т. 38). Следователно, ако се приеме, че поради описаните обстоятелства STC 40/2014 е породило положение, което обективно може да се определи като непряка дискриминация, основана на пол, това би позволило на запитващата юрисдикция, при по-гъвкаво тълкуване на съдебната практика, установена в посоченото решение на Tribunal Constitucional, и на сега действащия член 221 от LGSS, уреждащ наследствената пенсия, въз основа на принципа на предимството на правото на Съюза и след казуистичен анализ на възникналите положения, да признае правото на такава пенсия в случаите, настъпили непосредствено след STC 40/2014, при които е налице пълното убеждение, че при равни условия с получателите от други автономни области заявителката на наследствена пенсия и нейният партньор не са имали ефективен избор да се запознаят и да изпълнят новото законово изискване за достъп до това обезщетение.

- 22 Подобен извод води до първия преюдициален въпрос на запитващата юрисдикция, която счита за необходимо да се разсеят изпитваните от нея съмнения относно валидността на член 3, параграф 2 от Директива 79/7/ЕИО на Съвета от 19 декември 1978 година относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване, доколкото той предвижда, че „[н]астоящата директива не се прилага по отношение на разпоредбите, отнасящи се до пенсиите на преживял съпруг/а, нито по отношение на тези, отнасящи се до семейните добавки“, във връзка с принцип, който съгласно член 4, параграф 1 от директивата „означава, че не се допуска каквато и да е дискриминация, основана на пола“. Всъщност запитващата юрисдикция си задава въпроса дали изключването на обезщетенията за преживял съпруг/а от защитата на директивата не противоречи на основния принцип на равното третиране на мъжете и жените, залегнал в членове 2 и 3 от ДЕС, в член 19 ДФЕС, в член 21 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“) и в практиката на Съда на Европейския съюз, както и на член 33 и член 34, параграф 1 от Хартата).
- 23 Освен това не бива да се забравя, че член 7, параграф 1, буква б) от Директива 2006/54 за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите включва в обхвата на директивата във връзка с професионалните социалноосигурителни схеми „обезщетения за преживели и семейни добавки“, което разкрива невъзможността за поддържане и остарелия характер на изключението, предвидено в Директива 79/7 по отношение на същите обезщетения в областта на общественото социално осигуряване, като се има предвид освен това, че в конкретния случай става въпрос за обезщетение, основано на предварителни вноски.
- 24 Независимо от отговора, който ще се даде на предходния въпрос за валидност, запитващата юрисдикция иска също така да се установи дали породеното от STC 40/2014 положение противоречи на член 17 и член 21, параграф 1 от Хартата, които закрепват съответно правото на собственост и забраната на дискриминация, основана на пол, рождение или принадлежност към национално малцинство, наред с други. Съгласно член 6 ДЕС Хартата има същата юридическа сила като Договорите.
- 25 Във връзка с релевантността на формулираните въпроси следва да се припомни, че съгласно испанското законодателство запитващата юрисдикция е длъжна да приложи критерия на Tribunal Constitucional по отношение на действието *ex nunc* на изискването за формализиране на фактическото съпругеско съжителство две години по-рано, без да има възможност да се отклони от постановеното в диспозитива на STC 40/2014. Следователно, в съответствие с принципа на предимството на правото на Съюза тя би могла единствено да приложи не толкова стриктно практиката на Tribunal Constitucional и последвалата уредба на наследствената пенсия, ако Съдът отговори на преюдициалния въпрос в смисъл, че анализираният

фактическо и правно положение засяга основните права, чието тълкуване се иска.

- 26 Що се отнася до компетентността на Съда да се произнесе по поставените въпроси, от най-новата му практика е видно, че тази компетентност е несъмнена (вж. решения от 13 юни 2017 г., Florescu, C-258/14; от 17 април 2018 г., Egenberger, C-414/16; от 6 ноември 2018 г., Bauer и Brossonn, C-569/16 и C-570/16, и от 19 ноември 2019 г., АК, C-585/18, 624/18 и 625/18). Действително, Съдът е постановил, че определени основни права са достатъчни сами по себе си и не е необходимо да бъдат доразвивани от други разпоредби от правото на Съюза или от националното право, за да бъдат източник на субективни права за частноправните субекти, на които може да има позоваване като такива. Освен това, от цитираната съдебна практика следва, че Съдът трябва да гарантира адекватното тълкуване на залегналите в Хартата основни права, особено когато те съответстват на права, признати в Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък „ЕКПЧ“). Във всеки случай става въпрос, от една страна, за принципа на равенство и за недопускане на дискриминация, основана на пол, а от друга — за обезщетение в областта на социалното осигуряване, като и двете области попадат в обхвата на компетенциите на Европейския съюз.
- 27 Първият въпрос за тълкуване се отнася до член 17, параграф 1 от Хартата, съгласно който „[в]секи има право да се ползва от собствеността на имуществото, което е придобил законно, да го ползва, да се разпорежда с него и да го завещава. Никой не може да бъде лишен от своята собственост, освен в обществена полза, в предвидените със закон случаи и условия и срещу справедливо и своевременно обезщетение за понесената загуба. Ползването на имуществото може да бъде уредено със закон до степен, необходима за общия интерес“. Съгласно разясненията относно Хартата на основните права този член съответства на член 1 от Допълнителен № 1 протокол към ЕКПЧ.
- 28 Според практиката на Съда, позовавайки се на решение на ЕСПЧ от 7 юли 2011 г., Stummer с/у Австрия, когато законодателството предвижда автоматично изплащане на социално обезщетение, то поражда имуществен интерес за лицата, отговарящи на тези условия, който попада в приложното поле на член 1 от Допълнителен протокол № 1 към ЕКПЧ; затова правата, произтичащи от плащането на вноски в социалноосигурителна схема, съставляват имуществени права за целите на този член. Същевременно правото на собственост, гарантирано от този член, не е абсолютно и упражняването му може да се ограничава, когато това е обосновано с преследваните от Съюза цели от общ интерес (вж. решение от 13 юни 2017 г., Florescu, C-258/14, т. 49, 50 и 51). В това отношение особено показателно е решение на ЕСПЧ от 8 февруари 2018 г. по дело Nagy с/у Унгария, по-специално т. 80, 82 и 88.

- 29 В STC 40/2014 Tribunal Constitucional основава решението си на необходимостта от изравняване на условията за достъп до наследствена пенсия във всички автономни области на испанската държава. Запитващата юрисдикция обаче счита за съмнителна в светлината на принципа на пропорционалност, въз основа на който следва да се урежда всяко ограничаване на признатите в Хартата основни права, възможността да се допусне обявяване на противоконституционност и недействителност, с което се въвежда незабавно в административната и съдебната практика формално изискване, включително в случаи, в които смъртта на праводателя е настъпила преди датата на самото решение. По-логично и зачитащо оправданите правни очаквания на засегнатите лица би било установяването на преходен период на приспособяване към новото изискване от най-малко две години, какъвто е изискваният предварителен период за вписване в регистъра на фактическото съпружеско съжителство.
- 30 В резултат на това, в името на едно „обстойно проучване на индивидуалните обстоятелства в конкретния случай — по-специално естеството на промяната на посочените условия — с цел да се провери наличието на съществен имуществен интерес, достатъчно установен от гледна точка на вътрешното законодателство“, както е посочено в точка 89 от решение на ЕСПЧ от 8 февруари 2018 г., дело Nagy с/у Унгария, запитващата юрисдикция иска да се установи дали в случаите, в които се формира убеждението, че засегнатото лице, на което е изцяло признато автоматичното право на наследствена пенсия при настъпване на правопораждащия юридически факт (смъртта на неговия партньор), е било изправено пред невъзможност или големи затруднения да се запознае със и да изпълни новото формално изискване поради изложените обстоятелства, следва да се приеме, че е засегнат имуществен интерес, защитен от член 17 от Хартата.
- 31 Следващият въпрос за тълкуване се отнася до принципа за недопускане на дискриминация, основана на пол, залегнал като основно право в член 21, параграф 1 от Хартата, във връзка с член 2 ДЕС и член 6 ДЕС, и с член 14 от ЕКПЧ. Релевантен е и член 1 от Директива 79/7 в зависимост от отговора, който ще се даде на въпроса за валидността относно изключването на обезщетенията за преживели лица. В „Разяснения по член 21“ от Хартата се посочва, че този член се основава на член 14 от ЕКПЧ и доколкото съвпада с него, се прилага в съответствие с него. Член 14 от ЕКПЧ от своя страна предвижда, че „[у]пражняването на правата и свободите, изложени в тази Конвенция, следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение или друг някакъв признак“.
- 32 Съдът е постановил, че е налице непряка дискриминация, когато прилагането на национална мярка, макар и формулирана неутрално, всъщност поставя в неблагоприятно положение много по-голям брой жени,

отколкото мъже (вж. решения от 20 октомври 2011 г., Brachner, C-123/10, т. 56 и 70 и цитираната съдебна практика; от 22 ноември 2012 г., Elbal Moreno, C-385/11, т. 29; от 9 ноември 2017 г., Espadas Recio, C-98/15, т. 38, и от 8 май 2019 г. VVL, C-161/18).

- 33 Както беше посочено, ограничаването на достъпа до наследствена пенсия, произтичаща от фактическо съпружеско съжителство в Каталуния, е породило положение на неравенство с очевидно въздействие върху определен пол, тъй като става въпрос за явно „феминизирана“ пенсия, доколкото, макар и формулирано неутрално, в 90% от случаите ограничението засяга жени и следователно би могло да се приеме, че съставлява непряка дискриминация. В това отношение, във връзка с обстоятелства като тези по настоящото дело, при които решение на Tribunal Constitucional и последвалата законодателна реформа (залегнала в новия член 221 от LGSS) поражда неравенство между групи лица, Съдът е обявил, че държавата членка следва, в качеството си на автор на предполагаемата дискриминационна норма, да установи, че тя съответства на правомерна цел на нейната социална политика, че тази цел не е свързана с основана на пола дискриминация и че за нея е възможно разумно да прецени доколко избраните средства са подходящи за постигането на тази цел (решение от 20 октомври 2011 г., Brachner, C-123/10, т. 74).
- 34 Във всеки случай е важно да се отбележи, че според запитващата юрисдикция има две мерки, които Съдът следва да прецени поотделно, а именно: от една страна, главното решение на Tribunal Constitucional да изравни във всички автономни области на испанската държава условията за достъп до наследствена пенсия, произтичаща от фактическо съпружеско съжителство, като наложи изискването за формализиране на фактическото съпружеско съжителство и в Каталуния (както и в Арагон и Навара), противно на разпоредбите на собственото гражданско право на тези автономни области, което се прилага с предимство; от друга страна, решението относно незабавното действие на това изравняване, без предварително известяване и без преходен период на приспособяване.
- 35 Прави впечатление също така, че нито Tribunal Constitucional при постановяването на STC 40/2014, нито законодателят при приемането на новата уредба, отчитат отрицателното въздействие на двете мерки върху женския пол, особено изискването *ex nunc* за формализиране на фактическото съпружеско съжителство, като се има предвид фактора феминизация на наследствената пенсия.
- 36 Следва да се подчертае също така, че това конкретно обезщетение, което предполага наличието на финансова зависимост както към момента на правопораждащия го факт, така и през периода на неговото получаване (член 221, параграф 1 от LGSS), има ясно изявен характер на социално подпомагане и оцеляване, какъвто няма наследствената пенсия, произтичаща от брачна връзка, за която не се предвижда подобно изискване, поради което

разглежданото положение би могло да накърни освен това и основното право на „закрила на семейството в юридически, икономически и социален план”, предвидено в член 33, параграф 1 от Хартата във връзка с член 16 от Европейската социална харта.

- 37 Накрая, що се отнася до евентуалното позоваване на финансови причини, свързани с устойчивостта на социалноосигурителната система, според финансовите данни в преписката по делото наследствените пенсии, произтичащи от фактическо съпружеско съжителство, не надхвърлят 1 % от всички наследствени пенсии. В допълнение, става въпрос за обществена социалноосигурителна пенсия, основана на вноски, т.е. която се финансира с вноските на праводателя (и на предприятието работодател) в социалноосигурителната система.
- 38 Четвъртият преюдициален въпрос се отнася до евентуално наличие на втора причина за дискриминация, основана на рождение или евентуално, на принадлежност към национално малцинство.
- 39 Както беше посочено по-горе, докато в останалите автономни области на испанската държава двойките във фактическо съпружеско съжителство са запознати от 1 януари 2008 г. — дата на влизане в сила на обезщетението (по силата на Закон 40/2007), с императивното изискване за регистрация или формално учредяване, за да имат достъп до наследствена пенсия, в Каталуния, Арагон и Навара се пораждат оправдани правни очаквания, че не е необходимо да се спазва такова изискване поради прилагането на собственото им гражданско право при законовото дефиниране на фактическото съпружеско съжителство. Тези очаквания се потвърждават от административната и съдебната практика, предхождаща STC 40/2014.
- 40 Описаните обстоятелства, настъпили след посоченото решение на Tribunal Constitucional, пораждат също така положение на неравенство, произтичащо в случая от факта местопребиваване в Каталуния. В подобен контекст запитващата юрисдикция иска да се установи дали въпросното положение може да се счита за дискриминация, основана на това, че двамата партньори са родени в Барселона или, евентуално, на принадлежност към национално малцинство, като се има предвид политическият им статут на каталунци с оглед на обстоятелството, че Каталуния има конституционно признат статут на „националност“ и изключителната компетентност да регламентира гражданското право, от която в крайна сметка произтича правното положение, довело до състояние на незащитеност и потенциално дискриминационно неравенство.